

עלון מספר 53

לשכת הנשיא ויצמן לשכת נתיבי השלום לשכת בנימין דה רוטשילד לשכת המדע רחובות
לשכת ראשונים לשכת מצאנו יין לשכת נס לשכת מעגלים לשכת כרמים לשכת הבה נגילה

תשרי תשפ"ה

העלון הדיגיטלי

אוקטובר 2024

תוכן עניינים

חלון לעלון – יוסי רזי

דבר יו"ר המועצה – אבי ארז

מה נשמע בלשכות המועצה:

- ערב גיבוש נשים במועצה אזורית דרום – רינה בר אור
- מפגש לשכת מעגלים – עפרה דוד וגלית גולוב
- מפגש לשכת הנשיא ויצמן ולשכת המדע – עזרא קורן
- מה שלומך שלומי – ענת קורן
- לשכת ראשונים הרמת כוסית לראש השנה – אתי גוטסמן
- לשכת מצאנו יין מפגש אצל חנה ורפי אזולאי – ישראל פרקר
- לשכת נס במפגש ראש השנה – נינה לוי
- התחלה חדשה – מלכה סולומונוביץ'
- סיור לשכת נס ויהל בונה צדק – מלכה סולומונוביץ'

מה יהיה? – מבט לעתיד – ד"ר יאיר שרן

בתיה מקוב הפמיניסטית הראשונה – צבי תדמור

בתיה מקוב - משה סמילנסקי

חורשת האקליפטוס וחתונת השומרים - צבי תדמור

קפלן, המורה הדגול – שוקי ברנדויין

כבר עברה שנה – ענת קורן

חלון לעלון

יוסי רזי

בתכנית הבוקר שלהם העלו עקיבא נוביק ורינה מצליח לשידור - חיילת, שי אלמוג שמה. שי משרתת בחיל הים בבקרה ימית.

קולה של שי היה גבוה והמילים נבלעו זו בזו עד שרינה לא התאפקה ואמרה לה שהיא נשמעת כמו ילדה. ובאמת היא נשמעה כמו ילדה בת עשר.

ושאלו אותה השניים, נוביק ומצליח, מה בדיוק כוללת אותה בקרה ימית (=מקבילה לתצפיתנית ביבשה); ועל איזה מרחב היא אחראית (=מרפיח צפונה) וכמה חיילות וחיילים יש בצוות שלה; והאם כשהיא סתם מבלה בים בשבתות ובחגים היא רואה אותו, את הים, בצורה שונה, מאיים משהו, מאז שהיא משרתת כבקריית (=התשובה - כן).

וככל שהשאלות התקדמו היו התשובות של שי חותכות, פסקניות, לאוזן המקשיבה לתכנית הפך קולה של שי אלמוג לבוגר, רציני, סמכותי.

חבר שסיפרתי לו זאת, אמר שאחד מהדברים החיוביים שנחשפו במלחמה העכשווית הוא המשמעות והחשיבות שיצקו בנות המין החזק לתפקידיהן ולפעילותן. לא עוד מי טן מתגונן אלא "אחרי" מלא תוכן.

בסופה של אותה שיחה רדיופונית נראה היה שצמד השדרנים הוותיקים נהנים משיחתם זו עם החיילת הרבה יותר מאשר ראיון משמים עם פוליטיקאי או עדכון המצב מאת קצין בכיר.

בעלון זה – כתבה על מורה של פעם. אני בטוח שרבים מהקוראים ייזכרו, בסוג של געגוע, במורה דומה, שהיה להם אי אז.

דבר יו"ר המועצה

שלום חברים

שנה חלפה ואנו שרויים עדיין בעיצומה של מלחמה קשה. ידיעה רודפת ידיעה, ורובן מרות וקשות. אנחנו בלשכות של המועצה משתדלים להמשיך בשגרת המפגשים ופעילות ההתנדבות. לשכות הנשיא ויצמן ולשכת המדע ערכו ערב משותף לציון שנה לפרוץ המלחמה. לערב הגיע זוג מקיבוץ כיסופים, שסיפרו כיצד ניצלה משפחתם מהטבח. כתבה על המפגש המרגש – בהמשך. בעלון זה, ישנה השתתפות ערה של הלשכות המספרות על פעילותן. לכל לשכה מפגש ייחודי ומעניין. חברים אחדים כותבים סיפורים ושירים מעומק ליבם. אני מברך על כך ופונה לחברים נוספים להצטרף לכותבים.

גמר חתימה טובה

עוד נראה ימים טובים

מה נשמע בלשכות המועצה

ערב גיבוש נשים במועצה אזורית דרום

כתבה: רינה בר-אור רכזת נשות בני ברית ישראל

ב-8.9.24 נפגשו נשות מועצה אזורית דרום לערב של אתגרתא וגיבוש. פעילות זו היא חלק מתוכנית העבודה שלי בתפקידי כרכזת נשות בני ברית ישראל.

התקופה שעוברת על מדינת ישראל היא תקופה אתגרית לכל מה שקשור בפעילות רבת משתתפים, לכן מאוד שמחתי והודיתי ליפה דמסקי מלשכת ראשונים מ.א. דרום שעזרה לי להרים את הערב.

נפגשנו בבית שורדי שואה בראשון לציון שהוא בית הפעילות של לשכת ראשונים. להכרות ושיחה על כוס קפה ובהמשך נפגשנו עם איתן גור, בחור דתי לאומי שסיפר על המאבק בחייו מול המשפחה, החברה וחבריו לצאת מהארון כהומוסקסואל.

נושא הלהט"ב מאוד רגיש בחברה הישראלית. אנחנו מדברים על עצמינו כחברה פתוחה ופולורליסטית עד שזה מגיע לתוך המשפחה. בושה וחוסר הכרה בסיטואציה הם מנת חלקן של הרבה משפחות שאחד מהילדים יוצא מהארון.

שמענו גם על הרפואה המתפתחת בכל מה שקשור למגזר. כמו שיש רפואת נשים ייחודית מתפתחת גם רפואה מיוחדת ללהט"בים שעוברים הרבה קשיים והרופאים הרגילים לא מכירים בכלל את הנושא. הורמונים, החלפת מין ועוד.

היה מעניין ומיוחד.

תודה לנשות הדרום על ההשתתפות הערה, לא מובן מאליו. תודה מיוחדת ליפה דמסקי על הארגון ולאבי ארז יו"ר מועצה אזורית דרום על הרוח הגבית.

מפגש לשכת מעגלים ב- 8.10.24

כתבו - עופרה דוד וגלית גולוב Galit Tal Golov

בתאריך 8.10.24 נפגשנו לשכת בני ברית מעגלים בביתם היפה של שולי מרקוביץ ואהוד מרקוביץ בסביון. נהנינו מהשפע שהכינו המארחים וחברי הקבוצה.

כמו כן, נחשפנו להרצאתו של דוד ריבל, שבנה מסע חיים הראוי להערכה, ומהווה השראה

לחריצות, יצירתיות והתמדה. דוד הגיע לארץ מרומניה כילד ללא ידיעת השפה העברית, ופיתח תחביב של בניית רדיו. למד הנדסה, ולמרות הקשיים שנצבו בפניו הגיע מהמעברה, לפסגת התקשורת העולמית בפיתוח לוויינים ששידרו לכל העולם. ברכנו את חברתנו סימה בז'רנו לכבוד יום הולדתה. את המפגש הזה ומפגשים נוספים רבים מאז שקמה לשכת מעגלים

בפברואר 2023 מלווה המנטורית הנפלאה והאכפתית ד"ר הדס הכהן. הדס הסבירה גם במפגש הזה על המהות של ארגון בני ברית ועל יתרונות הארגון ההתנדבותי העולמי שהכל נעשה בהתנדבות ואף אדם וגם לא חברי ההנהלה לא מקבלים שכר. אלפי חברי בני ברית בארץ ובעולם עושים רבות למען הקהילה.

ד"ר הדס הכהן , מנטורית הלשכה, ברכה את הנשיאה של הלשכה עופרה דוד, את בעלי התפקידים שמונו והחברים/ות לשנה טובה והצלחה וחיבור בין הלבבות, והעלתה נושאים הקשורים ללשכה הגדולה ונושאים הקשורים להתהוות לשכת מעגלים; כמו חשיבות ההתעדכנות במידעון הארגון היוצא מידי חודש, וסוקר אירועים ומפעלים חברתיים של הארגון והלשכות, ועל בית הדין שקם כנגזרת מהחוקה של הארגון בבית הדין ד"ר הדס הכהן מכהנת כדיינית.

סיימנו את המפגש בפעילות מרגשת שיזמה חברתנו גילה גולן Gila Golan בתפילה למען חזרת החטופים למשפחותיהם, ולשמירה על חיילי וחיילות צה"ל בתקווה לחיים שלווים בארצנו האהובה.

הפרחנו בלונים עליהם רשמנו את תפילותינו תוך שירה של השיר "לו יהי". אמן .

מפגש לשכת הנשיא ויצמן ולשכת המדע רחובות

זיכרון ותקווה – ערב ראש השנה תשפ"ה

כתב עזרא קורן 1/10/24

ביום שני 30/9/24 נערך בבית אנוש ברחובות ערב זיכרון ותקווה לקראת השנה החדשה תשפ"ה.

לשכת הנשיא ויצמן ולשכת המדע ארגנו ערב מרגש שלא ישכח.

הערב נפתח בשירה של צמד נערים, חניכי תנועת שבט יאיר של צופי רחובות, נועה פנחס שרה את השיר "תחזור" ואותה ליווה בנגינה גל עמית. הייתה זו שירה עוצמתית ומרגשת.

דברי פתיחה נשאה אידה רוזנטל – נשיאת לשכת המדע.

שי אדרת קרא "זכור" מיוחד לקורבנות המלחמה, הדליק נר זיכרון והוקראו שמות חללי המלחמה תושבי העיר רחובות, וכמובן ייחולים לשובו של נמרוד כהן החטוף בעזה.

בהמשך הערב ענת קורן, שהנחתה את הערב ברגישות ובמקצועיות רבה, סיפרה על שחר ושלומי מתיאס ז"ל, חברי קיבוץ חולית, שנרצחו בביתם בשבת השחורה תוך כדי הצלתו של

בנם **רותם** בן 17. שלומי היה מורה למוסיקה, מוביל חבורות זמר באזור הדרום, וגם מלחין, זמר, אמן ויוצר.

השיר "מה שלומך שלומי?" מבטא את הגעגועים לזוג שהיו ואינם עוד.

התוכנית כללה בין היתר פגישה עם **סיגלית וידן פירט** מקיבוץ כיסופים, וכן **צילה ועמיחי**, הורה של **סיגלית**. הם סיפרו את אשר עברו ב"שבת השחורה", הפחד והחרדה שבהם היו נתונים במשך שעות רבות והדאגה לילדיהם שהיו איתם בממ"ד ובמרחב הקיבוץ.

כיצד עברו להתגורר במלון בים המלח עד הגיעם לקיבוץ גבעת ברנר.

הסיפור המרגש והעוצמתי נגע בכולנו. גיבורים אמיתיים.

ומזכרון לתקווה – חברי לשכת "הנשיא ויצמן" ובראשם הנשיא **יוסי זיו** קראו שירים ברוח התקופה, "טנא של תקווה", "תפילה וברכות לשנה החדשה" ועוד.

קטעי הקריאה נשזרו בשירה בציבור, שירים ידועים לכולם, המביעים תקווה וייחולים לשנה טובה ושקטה. ו"בשנה הבאה" יחזרו "הביתה" לארץ שאין לנו אחרת... "לו יהי".

רבים טרחו בהגייה, בתכנון ובביצוע לערב המיוחד הזה:

נשיאי הלשכות: **אידה רוזנטל ויוסי זיו**, צוותי התרבות של הלשכות, הקריינים, מכיני המצגת והטכנולוגיה המתאימה, ולמנחים **דוד עוז וענת קורן**.

תודות לכולם!

ניחל לשנה טובה ומבורכת.

וישובו כולם לביתם!

חג שמח!

מה שלומך שלומי? / ענת קורן

שלומי, שלומי
איך עונה לי...
אתה עדין מנגן ושר?
מתי ההופעה שלך?
היכן?
מה שלומך שלומי?
אני כאן
באתי מהעבר
עם שק הזכרונות .

שלומי,
אתה מתפלש בחולות חולית
משקשך במי הים
מרחף על הקלידים
שר את שירת הארץ.

מה שלומך שלומי?
קולך נדם.
שעריך הפרוע
נשאר...

עם עלות השחר
לצדך גם שחר
שותתי דם.
ושיר, שקד ורתם
היכן הם?
הכל בסדר
אצלם?

שלומי,
אין לי תשובות
אין לך מענה.

ומה שלומי?
שלומי כשלום עמי.

מוקדש לשלומי ושחר מתיאס ז"ל שנרצחו בידי בני עוולה בביתם בחולית (10.10.2023)

שלומי מתיאס היקר!

אין לי המילים לתאר את עומק השבר.

אין לי הכוח לחשוב על האבידה הגדולה. אין לי היכולת לדמיין את מעשה הזוועה שבו נטבחו אתה ורעייתך בביתך לעיני ילדיך.

אבל זה קרה...

שלומי יקר, כולך אומר טוב, שירה, חיוך, שמחה, הנאה, אהבת האדם ואהבת הארץ. החיוך השופע, השיער הפרוע, העיניים התכולות, האצבעות המרחפות על הקלידים, ובתוספת לכל אלו גם היצירתיות, הווירטואוזיות, המקוריות שביצירה, כל אלו הם אתה, ולא עוד.

קולך נדם, אך רוחך שורה על הכל.

גופך בין החללים, אך הווייתך איתנו כממלאת חלל ריק. נותרו אצלי בלב הצלילים והעדנה. נשמרים אצלי בספרייה חוברות השירה של ערבי הזמר שהובלת בביה"ס. אלו הזיכרונות שיישמרו אצלי.

צר לי מאוד עליך שלומי יקירי ועלייך שחר האהובה, על כי הלכתם בתוך גיא הצלמוות.

שק הדמעות מתכלה.

כתבה ענת קורן.

לשכת בני ברית "ראשונים" הרמת כוסית לראש השנה תשמ"ה

כתבה: אתי גוטסמן.

ביום ראשון 29/9/24 נפגשנו כל החברים ישובים סביב שולחנות עם כל ברכות לחג. הרמנו כוסית ואיחלנו שתהייה לנו שנה טובה ופורייה והמשך ההתנדבות בקהילה. לאחר הברכות שמענו הרצאה על סליחה, מאד מעניין לשמוע על המשמעות של המילה סליחה. כמה משמעויות ובעיקר כמה מזיקה לנו שאנחנו לוקחים ללב ודשים כל הזמן למה למה, למה, מה עשינו, מה עשו לנו וכו'. היה מעניין מאד מומלץ. שנה טובה ומבורכת שיחזרו כל החטופים במהרה החלמה לכל הפצועים.

מפגש לשכת מצאנו יין -בני ברית אצל חנה ורפי אזולאי בראשל"צ

כתב: ישראל פרקר

במוצאי שבת נפגשנו שוב, חברי לשכת "מצאנו יין" בראשון לציון, הפעם באירוח לבבי בחצר הבית המלא בנגינה ובנתינה של חנה ורפי אזולאי.

פתחה את הערב, כרגיל, חנה דוד, נשיאת הלשכה בשפע תודות למארגנים ולתומכים הראשיים בפעילויות: שרה'לה, דליה, רוזה, זהבה, לי, לדובי ולאבי ארז, יו"ר מועצה אזורית דרום בבני ברית על "תרומתו ללשכתנו בכבוד וענווה, סלע להישען עליו".

למה "מצאנו יין?"

"מצאנו מים" קראו חופרי הבאר ממעמקי הבאר שחפרו במרכז ראשון לציון בפברואר 1883, עם ההגעה לעומק של 48 מטרים וגם הרבה יין זרם, החל מאותה תקופה, מיקבי כרמל מזרחי בראשל"צ שכבר אינם איתנו, לצערנו העצום.

מרכז הערב הייתה הפרידה מהמנטורית היקרה שלנו, ברכה גולדנברג, שסייעה בהקמת ובטיפוח לשכתנו "מצאנו יין" בראשון לציון. היו שפע ברכות, נשיקות ומתנה.

המילה מנטור-ית מאוד נפוצה בלשכות בני ברית, אבל בעצם מה פירושה ולמה לא משתמשים בתחליפה בעברית?

מנטור הוא אדם המנחה, מדריך ותומך שתפקידו לספק עצות, לשתף מניסיונו, ולעזור לאחרים ולהשיג את מטרותיהם.

השימוש במילה "מנטור" נובע ממקורותיה ההיסטוריים ככינוי לאדם המדריך ותומך באדם אחר בהתפתחות אישית ומקצועית. המונח הגיע מהמיתולוגיה היוונית.

קיימים מילים בעברית היכולות לשמש כחלופות כמו "מדריך", "יועץ" או "חונך", אבל "מנטור" נפוצה יותר כי היא מדגישה את האופי המיוחד של מערכת היחסים הזו, שבה המנטור הוא גם חבר וגם מדריך שמלווה באופן אישי. במקרים רבים מילה לועזית נחשבת לרוב עדכנית או יוקרתית יותר, מה שמושך אנשים להשתמש בה על פני המילים העבריות.

אחרי שנגסנו במטעמים שהביאו המשתתפים ושרנו בליווי אקורדיונם של רפי המארח וחברתו, המשיך הערב עם עוד שפע תודות וברכות מלאות בתמיכה ובאהבה מכל עבר. למנטורית העוזבת אותנו, לחברי הקבוצה, ההולכת ומתגבשת ולמדינתנו הרדופה לקראת השנה החדשה וגם תפילה למען החזרה דחופה של החטופים ועוד.

וכך בירכה נשיאת לשכתנו חנה דוד:

מחווה לברכה"לה גולדנברג המנטורית המיתולוגית.

•תודה על היותך בשבילנו בכל זמן ועת...תודה!

•על היותך קשובה ופתירת כל נושא.... תודה!

•על שיחותינו לתוך הלילה, על העידוד שקיבלתי ממך בתפקידי והתייחסות לכל רעיון שלי בזמן אמת. תודה!

•תודה לך מכל חברי לשכתנו הנהדרת על העזרה והתמיכה מול הלשכה הגדולה כסגנית נשיא בני ברית ישראל מנו כהן תוך היותך יו"ר מועצה אזורית השרון וכעת גם אחראית התרבות בכל בני ברית.

•כל הכבוד על הקמת לשכות חדשות במסגרת הרחבת והצרת הארגון.

•שמחים לראות אותך ואת אבי יד ימינך, להרים כוסית יין ולהוקיר כל מה שעשיתם למעננו ולברככם לכבוד סיום תפקידך כמנטורית אהובה של מצאנו יין.

•ברכות להמשך דרכך המרשימה בבני ברית.

•בהזדמנות זאת, תודה לאבי ארז, יו"ר מועצה אזורית דרום, חבר לשכתנו-שהיה שותף מלא להקמת הלשכה. ועם צוות מנצח כמו ברכה גולדנברג ואבי ארז-אין פלא שלשכתנו "מצאנו יין" הפכה ללשכה מפוארת, בזמן קצר ומאתגר מאוד.

•נאחל לכולנו ולכל עם ישראל שנה טובה עם בשורות טובות והחזרת כל החטופים במהרה.

•נתפלל לשלום חיילנו וברכה ענקית לכל חברי הלשכה הנהדרת שלנו.

•בשמי, בשם סגניתי שרה"לה לביד, ובשם בעלי התפקידים שלנו: ישראל, זהבה, רוזה, דליה ואבי ארז..... אמרו אמן!!

בהמשך הערב בירכה גם זהבה דביר שהדגישה כמה טוב לנו להיות 'שייכים' במיוחד לארגון בני ברית ישראל ואחד לשנייה. היא חילקה לכולם קלפים בהתבקש כל אחד לספר מזיכרונותיו וממעשיו המעניינים. כמה מאיתנו קמו וסיפרו. כיף להכיר.

לסיום הוזמנו כל חוגגי יום ההולדת בתקופה הסמוכה לערב האירוע לקבלת ברכות ועציצי פרחים פורחים.

אז תודה לכולם ואנחנו כבר ממתינים למפגש הבא של לשכת מצאנו יין - בני ברית ראשון לציון. היו גם עוגות טעימות ופירות צבעוניים ומתוקים. לחיים ושנה טובה!!!

לשכת נס במפגש ראש השנה 21.9.2024

כתבה נינה לוי

נפגשנו הפעם בביתם של אסתי וביני. את המפגש פתחה הנשיאה מלכה סולומונוביץ בהצגת

החברים החדשים שמצטרפים 'ללשכת נס' וברכה אותם באיחולי הצלחה. הנשיאה עדכנה אותנו על הסיורים העתידיים וההתנדבות הקרובה של הלשכה בהוסטל לאוטיסטים.

המרצה האורח סער קדמון פתח בפנינו צוהר לעולם הביון והציג שאלה מפתיעה: "האם זה סביר שתבגדו במדינה?".

בהרצאה האינטראקטיבית שלו סיפר הרבה חוויות מעבודתו במשרד ראש הממשלה והסביר לנו על תהליכים של גיוס בעולם הריגול.

מאחרי תהליך האינטראקטיבית מתחיל שלב של בניית אימון וקשר אישי עד שהמועמד לריגול נפתח ומתחיל לשתף פעולה. לפעמים זה מלווה בחשדות, התלבטויות והצדקה במעשים. הגורמים שמובילים בן אדם לריגול הם כסף, אגו/אישיות, אידיאלים, נקמה וסחיטה. ההרצאה הייתה מעניינת ומעוררת שאלות רבות.

אחרי הקינוחים הטעימים שהכינו חברות הלשכה התיישבנו במעגל לשיח לקראת ראש השנה.

חברי הלשכה שיתפו שירים, סיפורים ופיוטים בתפילה לשנה חדשה הבאה עלינו עם תקווה לימים טובים יותר. האווירה החמה, עם רגעי חברותא משותפת נותנים תקווה וכוח להתחיל את השנה הבאה.

השיר של מלכה הנשיאה מבטא בצורה מושלמת את הרגשות והרצונות של כולנו לשנה החדשה.

התחלה חדשה /מלכה סולומונוביץ

שנה חדשה פותחת חלון

להכניס לתוכה קצת הגיון.

ומתוך הסערה, תפילה בלבנו,

כי נשוב לנשם, נשוב לחלום.

תקוות חדשות ינבטו בדרךנו,

הזמן ירפא את כל מקאובנו.

בצעדים קטנים, נחזר ללקת,

נזכה לצמיחה ולא לשלקת.

שישובו בנים לגבולם,

אימהות ואבות לביתם.

ונשמע קול חתן וכלה,

במקום פאב של מלחמה.

שְׁתַּהֲיָה לְלִשְׁכַּתְנוּ שָׁנָה שֶׁל נֶס,
שְׁתֹּאפֶּשֶׁר לְכַלְנוּ לְהִתְכַנֵּס,
שְׁהַדְּבֵשׁ יִמְתִּיק אֶת יוֹמְנוּ
וְהִבְרִיאוֹת תִּשְׁכַּן בְּמַעוֹנָנוּ.

וְצָחֹק יִלְדִים יִשְׁמַע לְמַרְחֹק
וְיוֹנָה עִם עָלָה שֶׁל זֵית תִּבְשָׁר שְׁלוֹם
וְתִבֵּיא עִמָּה עֵתִיד שֶׁל תִּקְוָה וְחֵלֹם.

שָׁנָה טוֹבָה לְכֹל

לשכות נס ויהל בסיור בנווה צדק, פלורנטין והקשר לבני ברית כתבה: מלכה סולומונוביץ- נשיאת לשכת נס

בפינת הרחובות אילת ואליפלט, ניצב לו 'מתחם התחנה' בתל אביב, שמספר סיפור היסטורי מיוחד על ההתפתחות המודרנית של העיר העברית הראשונה. מתחם התחנה, נקודת המפגש בין העבר וההווה, היווה את נקודת הזינוק שלנו בסיורנו אל נווה צדק עם סמטאותיה הציוריות שעברו שינוי מדהים עם השנים.

המדריך אילן שחורי, מומחה להיסטוריה תל אביבית, חבר בבני ברית בתפקידים שונים, המכיר את תל אביב כמו את כף ידו, הצליח להחיות את ההיסטוריה דרך עיניהם של אנשי המקום תוך שילוב סיפורים פיקנטיים ולא מוכרים. כל

סיפור שסיפר, חשף לנו זוויות חדשות ומרתקות על השכונה.

ואנחנו, חברי לשכת נס של בני ברית מהדרום, וחברי לשכת יהל מגוש דן, יצאנו יחד איתו למסע בזמן ובסיפורים זכינו לחוות סיור מרתק.

במהלך הסיור, נחשפנו לסיפורים מרגשים על ראשוני המתיישבים היהודים ועל ההתפתחות התרבותית העשירה של השכונה. במיוחד ריגשה אותנו ההיסטוריה של לשכת 'שער ציון' של בני ברית, שפעלה ממש כאן, בנווה צדק. הלשכה, שנוסדה ב-1923 ונקראה על שמו של שער ציון, אחד משערי ירושלים, שימשה כמרכז קהילתי וחברתי חשוב עבור חברי בני ברית בתל אביב. הלשכה לא רק שיקפה את עקרונות הארגון, אלא גם תרמה רבות לחיי הקהילה המקומית, באמצעות פעילויות, אירועים ותרומות רבות.

עמדנו מול הבית שבו פעלה הלשכה, וחוונו את ההיסטוריה דרך היכן שהיא התרקמה.

לאחר הסיור בנווה צדק, עברנו לשכונת פלורנטין, שם התענגנו על הגרפיטי המגוון והצבעוני שמקשט את הקירות. כל יצירת גרפיטי סיפרה סיפור ייחודי ויצירתי על העיר ואנשיה המגוונים והצעירים. המקום הותיר בנו טעם של עוד ובוודאי נשוב ונסייר בו, כי הקסם פורץ מבין קירותיו ומספר סיפורים מרתקים על תל אביב, העיר שמכונה בצדק "עיר ללא הפסקה".

תודה לכל החברים היקרים משתי הלשכות ששיתפו פעולה ותרמו להצלחת הסיור. תודה לאילן המדריך על ההדרכה המעניינת והעברת הסיפורים בצורה חיה ומרתקת.

אין ספק שחוונו חווית הכרות יוצאת דופן עם ההיסטוריה של בני ברית דרך 'שער ציון' ועם ההיסטוריה המיוחדת של תל אביב.

אנחנו לא נפסיק לטייל ולתור את הארץ המיוחדת שלנו שהיא היסטוריה, הווה והרבה תקווה לעתיד.

בתי מקוב הפמיניסטית הראשונה

צבי תדמור

בתי מקוב הייתה ממיסדי המושבה רחובות, זכתה לתואר "הפמיניסטית הראשונה" ונמנתה בין הנשים הבולטות בעצמאותן בקרב נשות העלייה הראשונה.

בתי נולדה ב-1840 בבריסק בפולין לתנחום ולמרים-אסתר אפפל. בגיל 17 נישאה לאברהם מקוב וילדה את בנה הראשון בגיל 18. חיה עם אברהם ועשרת ילדיהם בכפר טרספול. היא ניהלה לבדה אחוזה שחכרה מרוזן רוסי שכללה יערות, מטעים ושלושה מפעלים לסיגריות, עורות ויי"ש והייתה מושא להערצה כסוחרת ממולחת. ב-1881 התחוללו ברוסיה פרעות ביהודים שכוננו "סופות בנגב". בתי הזדעזה מהפרעות. כאשר ביקרה בוורשה ושמעה על הקמת אגודת "מנוחה ונחלה", שמוכרת קרקעות בארץ ישראל, ראתה הזדמנות לעלות ארצה.

בשנת 1890 בגיל חמישים עלתה לארץ ישראל ללא בעלה שסירב לעלות (להלן, סיפורו של הסופר משה סמילנסקי). אחד המניעים לעלייתה היה החשש מגיוסו של הבן לצבא הצאר. כשהחליטה לעלות, מכרה את רכושה ובאה לרחובות עם חמישה מילדיהם. את חמשת ילדיהם הנשואים הותירה מאחור. כבעלת אמצעים כספיים גדולים, רכשה מאגודת "מנוחה ונחלה" 240 דונם מאדמת דוראן (עליה הוקמה רחובות) ובנתה בה את ביתה.

בתי הייתה האישה היחידה והראשונה שנאחזה בנחלתה והחלה להכשירה, לעבדה ולבנותה. רוב חברי "מנוחה ונחלה" נשאו בבתיהם בגולה והמתינו עד אשר כרמי הגפנים, שנטעה האגודה, ייתנו את פריים. בתי הייתה בעלת עמדה ודעה עצמאית ואנשי המושבה נהגו להתייעץ עימה.

בי"ט בכסלו תרנ"א (1 בדצמבר 1890) התכנסו 16 בעלי הנחלות הראשונים של רחובות לאספה

כללית ראשונה (15 גברים ואישה אחת) בחרו ועד למושבה, החליטו על פרק הזמן לכהונת הוועד, על מספר הנבחרים ועל אופן בחירתם. הם ערכו פרטי-כל וחתמו עליו, הייתה זו הפעם הראשונה והיחידה במושבות העלייה הראשונה בארץ ישראל בה אישה חתמה על פרטי-כל של אספה כללית. בתי, החזיקה בידה יפוי כוח וייצגה את אחיה צבי אפפל שעלה והתיישב יותר מאוחר במושבה. כבעלת נחלה, זכאית הייתה לבחור, אך כאישה לא יכלה להיבחר למרות כשרונותיה, חוכמתה וניסיונה.

בית נבנה בשנת 1890 וכלל ארבעה קירות ללא גג. הרעפים הגיעו אחרי שנתיים ממרסיי שבצרפת. בתי הקימה בחצרה את התנור הראשון במושבה ואפשרה לנשים לאפות בו על פי תור. במרתף הבית היה יקב. הבית גדול הממדים בשטח של 150 מ"ר, היה בו חדר גדול שנקרא "דאל" (חדר אורחים) ששימש לקבלת אורחים נכבדים וכחדר אוכל בימי שבת וחג. חדר האוכל הרגיל היה במרפסת סגורה בה ניצב שולחן גדול. המטבח היה קטן ומפויח ושימש גם לרחצה בגיגית. הבית של בתי מקוב ניצב ברחוב יעקב 11 והוכרז לשימור. בחזית רחוב יעקב, בין הבית של צבי אפל, אחיה של בתי מקוב לבין ביתה, הבן מרדכי בנה את ביתו.

הכרם של בתי היה מהמפורסמים במושבה. כאשר הגפנים נתנו פריים ועלתה השאלה, האם לבקש את הברון רוטשילד כי יאות לרכוש את ענביהם ליקב בראשון לציון או להשקיע כסף רב בהקמת יקב ברחובות ולהישאר עצמאיים. בתי הובילה מאבק עם הצעירים, נגד יצירת תלות בברון רוטשילד. ההחלטה נפלה אחרי שכורמי רחובות פנו ב-1986 לברון רוטשילד בפריז והוא נתן הסכמתו לקלוט

את הענבים לתעשיית היין ביקב ראשון לציון. הברון העמיד בפניהם תנאי, כי ישווקו את יינותיו בחו"ל. הסכמתם ניתנה והם הקימו את חברת "כרמל" בוורשה ואח"כ ב-1902 את "כרמל מזרחי".

בתייה נהגה לארח בביתה אישים רמי מעלה ומבקרים רבים מן היישוב. ב-1898 בביקורו של בנימין זאב הרצל ברחובות בתייה אירחה אותו בביתה.

ב-1899 כאשר הברון בנימין דה רוטשילד ביקר ברחובות, התרשם מאוד מן הגישה העצמאית של איכרי רחובות, ובעת שביקר בה הציע להם כמתנה, לממן רופא ובית מרקחת במושבה. מספרים כי בתייה מקוב סירבה למתנה וענתה לו "ברון יקר, אין לנו שום צורך בתמיכה! אם אין באפשרותנו לדאוג בעצמנו, לצורכי בריאות, אין לנו בכלל זכות קיום – נדאג לעצמנו" בתום דבריה, העניקו פרנסי המושבה לברון ספר תורה, והוא לעיני כל פרץ בבכי. "זה לי המקרה הראשון במושבות שאני הוא המקבל ולא הנותן", ענה לשואלים לפשר בכיו.

עדה עמית, נינתה של בתייה מקוב, סיפרה לי, כי אחד החפצים שבתייה הביאה עימה מרוסיה הייתה חנוכיית כסף, פמוט בעל שלושה קנים העשויים מחוטי כסף. חוטי הכסף היו שזורים בשמלת חתונתה של אמה של בתייה. בתייה התיכה את הכסף לפמוט ומאחר יותר תרמה אותו לבית הכנסת הגדול "אהל שרה" עם הקמתו ב-1905. לאחר שנים נמצא הפמוט זרוק במחסן בית הכנסת והמשפחה פדתה אותו בסכום גדול.

על האסרטיביות של בתייה אפשר ללמוד ממספר אירועים: ב-1893 בתייה דרשה מוועד אגודת מנוחה ונחלה להחזיר לה את שטר החוב על סך 25 נפוליאונים שנתנה, כפי שכל אחד מהמתיישבים נתן לוועד האגודה בוורשה. ב-1894 שלחה מכתב דרישה לוועד האגודה לקבל מהם כספים בעקבות נזקים שנגרמו לה ולאחיה על תבואה שלא נמכרה. ב-1898, בתייה ביקשה מהוועד לגבות חוב עבודה על גדר שבנתה בשותפות עם שכנה שסרב לשלם את חלקו.

בתייה הייתה מעורבת בחיי ילדיה. ב-1895 שידכה לבתה איטה חתן. בתייה והחותן חתמו על הסכם הנדוניה שקיבלה איטה. ההסכם כלל התחייבות למסור לבני הזוג קרקעות וכספים. הסכם כלכלי דומה נעשה באירוסים בנה יהונתן עם רישקה כהנוב, בתייה מקוב ושרגא פייבל כהנוב, אבי הכלה המיועדת, היו החותמים.

ב-1909 בתייה התלוננה בפני בנה הבכור משה, כי בניה לא נשמעו לה והוא ענה לה, כי "...אל תיעצי להם ולא תלמדים את המעשה שעליהם לעשות, ואל תהיי להוטה לדעת מה הם עושים... וגם מבקש אני מאתך, לא להיות מועדף על ילדים אחרים." נראה כי משה איסר היה קרוב אליה במיוחד.

יהודית פסטרנק נכדתה של בתייה סיפרה, כי בתייה ביצעה מגוון גדול של עבודות: אפיית לחם, (מטחינת הקמח ועד אפייתו) תפירת בגדים, תיקונים, סריגה, חליבת פרות, טיפול בעופות, טיפול בגן הירק. בימי בציר ענבים וקטיף שקדים כאשר הגברים שהו בכרם במשך כל שעות היום והלילה, בתייה הייתה מביאה להם לחם מדי יום.

בתייה נפטרה ברחובות ביום י' בטבת תרע"ב (27.12.1912) ונקברה בבית העלמין תר"ן סמוך לנחלתה.

צאצאיה: משה איסר, חווה שטטלמן, צביה ליציק, רחל ברמס, פרידל לוינסון, הרשל מקוב, מרדכי מקוב, יהונתן מקוב, איטה זילברשטיין, הרצל מקוב.

עיריית רחובות קראה רחוב על שמה והכריזה על ביתה לשימור. שירות הבולאי, הוציא בול ומעטפה לזכרה בפברואר 2012 במלאות מאה שנים לפטירתה, תחת הכותרת: "נשים פורצות דרך".

בתיא מקוב / משפחת אדמה / משה סמילנסקי

אשת חיל. בעלה "מסתובב" בשוק, והיא עוסקת בפרקמטיה. ראשה רחבה במסחרה, ו"הליכות הבית" ביד בת המשק. רגליה לא ישכנו בבית – תמיד היא בשווקים. מפורסמת היא בעיר הפולנית הגדולה, שבה היא יושבת, בחכמתה ובשיקול דעתה. גברים משחרים פניה, לשאול ממנה עצה ותושייה במסחר. לולא התביישו, היו בוחרים בה להיות ה"מכריע" בענייני בוררות. אבל הבוררים אינם מתביישים להתייעץ עמה תכופות.

ולפתע פתאום עברה "רוח רעה" על אשת חיל זאת וכל בינתה הסתתרה. "אין זאת, כי אם עין הרע שלטה בה", היו מכירה מתלחשים בינם לבין עצמם. הדבר היה בשנת תר"ן, כשבאה לרגל מסחרה לוורשה הבירה ואזניה לקחו שמץ דבר על יסוד החברה "מנוחה ונחלה" לשם רכישת נחלאות בארץ ישראל. על חובבי ציון שמעה זה כבר, אבל אלה היו בעיניה אך "חברה של צדקה", וחברות של צדקה שבעה בעיירה. הפעם היה הדבר חדש ויעניין אותה מאוד. ובשובה לביתה, נכנסה בשיחה עם בעלה. בכלל, לא הייתה מרבה שיחה עמו, חוץ מערב "חתונה" או ערב "ברית" במשפחה או במקרה של מחלה אנושה, לא עלינו. ובשיחתה הפעם אמרה לו: החלטתי לחסל את עסקי פה ולעקור את ביתנו מכאן ולהעבירו לארץ ישראל. מה דעתך?"... בעלה הסתכל בה בתמיהה ויאמר בלבו: כלום פורים היום, ש"היא" באה להתלבי?.. ולה אמר: "היצאת מדעתך?"... בתיא ענתה במנוחה ובשקט, כדרכה בשעת דיבור: "אילו יצאתי מדעתי, הייתי מוסיפה לשבת כאן, עד אשר ישדדו הגויים את רכושי ולקחו את בני לעבדים ואת בנותי לשפחות..."

איזה הדרך עברה עליה הרוח הזאת? מי טמיר ונעלם, שלחש את סוד פינסקר על אזנה של תגרנית זאת, והיא את ספרו לא קראה ואולי גם את שמו לא שמעה? ובתיא, כדרכה, מדברת ועושה. אם "הוא" אין דעתו נוחה ממעשיה- תעשה היא על דעת עצמה. היא נסעה שוב לוורשה, קנתה חלק ב"מנוחה ונחלה" ואמרה לרשום את הנחלה על שמה. וכששאלוה יודעי ביתה: ושם בעלך?"... ענתה ואמרה: "סיר בשר במצרים יקר לו מירושלים"... וכשחזרה לביתה, התחילה לחסל במרץ ובזריזות את עסקיה. בעלה היה כל ימיו אדם שהולך בצדי הדרכים, והפעם התעורר, הקים את כל קרוביו וידידיו על אשתו וגם הזמינה לדון תורה לפני הרב. הוא טען כי אשתו- דעתה נטרפה עליה, ודרש למנות עליה אפיטרופסים... בתיא פנתה אל הרב ותאמר: "לפי דין ישראל, אשה שנטרפה דעתה עליה, בעלה פטור ממנה בלי גט... ובכן, בעלי פטור ממני, וממילא גם אני ממנו"

איש לא ידע, אם נתגרשה בתיא מבעלה כדת משה וישראל, אם לא, לא עברו ימים מרובים, ובתיא לקחה את בניה ובנותיה, חוץ מהנשואים, ותיסע לארץ ישראל, ולא חזרה אל בעלה כל ימי חייה. הוא נשאר בגולה ולא התפייס לאשתו.

המושבה, אשר נוסדה על ידי חברת "מנוחה ונחלה", הייתה רחובות, וכאשר באה בתיא למושבה, עוד לא הוחל בבנינה. כל חברי "מנוחה ונחלה" נשארו יושבים בבתיהם בחוץ לארץ, ובתיא הייתה הראשונה, שנאחזה בנחלתה להכשירה, לעבדה ולבנותה.

באספה הכללית הראשונה במושבה, אשר מנתה אז כעשרים חבר, הייתה בתיא החברה האחת, וזכויותיה כזכויות כל החברים לבחור ולהיבחר. דעתה של בתיא נשמעה באספה, ולדבריה הקצרים, שנאמרו בטוב טעם ושכל, הקשיבו קשב רב. היא גם בחרה בחברי הוועד הראשון של המושבה, אבל לא נבחרה: סוף סוף לא הייתה אלא אישה... אולם חברי הוועד ידעו כי דעתה ושכלה שקולים כנגד דעתו ושכלו של כל אחד מהם, והיא זקנה מכולם ומנוסה מכולם, ויהיו תמיד מטכסים עצה עמה בשאלות החשובות שעמדו על הפרק.

כשהתחילו בבניין הבתים במושבה, הייתה בתיא מן הראשונות שניגשו לבנות, כל המנצחים והמפקחים על עבודת הבניין גברים הם, והיא האישה האחת. בניה הגדולים עוזרים על ידה, אבל כל התכונה היא תחת ידה. היא הלכה בעצמה אל הכבשן, מקום שריפת הסיד, בחרה את הסחורה, עמדה על המיקח, השגיחה על המשקל ועל ההובלה, ומן הבוקר ועד הערב עמדה ליד בניה בחוריה, שכיבו את הסיד, ועזרה להם בעצה... ואת האבנים ואת עצי הבניין קנתה ואת הרעפים בחרה ותעמוד כל היום על הסתתים, הבנאים, הנגרים, הטייחים, הסיידים והצבעים. גם תכנית הבית רשמה בעצם ידה... גברים ראו בסדר העבודה של האישה ויקנאו בה... ועם רדת הגשמים, כשרוותה האדמה מים די צרכה, היה ה"בחר" שלה מן הראשונים וגם כרמה היה אחד הראשונים בזמן ובמעלה. "כרם בתיא מקוב" היה מן

הידועים במושבה. זמן רב בטרם יבשילו הענבים בכרמי המושבה, כבר נתפלגו הדעות. ה"זקנים" ביקשו ללכת בדרך הסלולה ולבקש מאת הברון כי יכלול את ענבי רחובות בכלל ענבי מושבותיו ויקבלם ביקביו שבראשון לציון. ובתיה מקוב, ועמה כל ה"צעירים" דרשו מעשה נועז, סלילת דרך חדשה, עצמאית, לתוצרת היין וייסוד העסק על אחריות מסחרית ולא על חסד. יד הזקנים הייתה על העליונה, הרוב ביקשו ללכת עם הזרם... אמנם התוצאות היו מרות, קערת העצמאות של רחובות נהפכה על פיה, ורבים הצטערו, מקץ שנים, על אשר לא שמעו בקולה של בתיה.

ולא רק ב"כרם" עושה בתיה חיל ומדריכה את בניה בעבודתם, כי אם גם בבית ובחצר, ברפת ובלול ידיה עוסקות בעבודה ובנותיה עוזרות על ידה. התנור הראשון במושבה לאפיית לחם הוקם על ידי בתיה, היא העמידה אותו לרשות הציבור, ויום יום אפתה בו אשה אחרת, לפי התור את לחמה. אפיית הלחם בימים ההם נמשכה מצאת השמש ועד חצות היום. ושעות רבות עמדה בתיה ועמדו נשות המושבה האחרות. בתוך "הענן והערפל" בעשן הסמך, המעורר את העיניים, עד אשר הוסק התנור די צרכו לאפייה.. "חומר ההסקה" היה רע מאוד, רובו גללי בקר יבשים ו"קסל" תבן גס.

ביתה של בתיה היה מן הבתים האמידים במושבה, אבל גם היא – ימים רעים הגיעו לה, כשכלו כל המזומנים וההכנסות של המשק, אשר הוקם במושבה, עדיין היו בטלות ב"ששים" הצרכים... גם ביתה הגיע למחסור ולניסיונות קשים. אבל רוחה לא נפל ותדע להעביד את עצמה ואת בניה בכל עבודה קשה, ותדע לצמצם את הוצאותיה עד לקצה היכולת. היא עמדה בניסיון, לבלי קבל כל עזרת בשר ודם, וזכתה באחרונה לימים טובים, לימים טובים מאוד.

בימי ה"תסיסה" במושבות, בימים של בקשת דרכים להשתחרר "מדבשה ומעוקצה" של הפילאנטרופיה, הייתה בתיה תמיד עם ה"מתמרדים", תמיד עם ה"צעירים" אף כי בענייני שמירת המסורת של האבות נלחמה בהם וחלקה היה עם מתנגדיהם – ודבריה המעטים והספורים היו תמיד בעלי משקל.

שנים רבות עמדה בתיה על משמרתה. את המולדת החורגת הישנה שלה שכחה לחלוטין ולא הזכירה אותה, אף פעם אחת לא הלכה שמה לבקר את קרוביה, ואת בניה הנשואים, שנשואו עוד שם, הביאה לכאן. היא זכתה להקים בשוב את אחת ה"חמולות" בתי אב הגדולות והמסונפות ביותר, המונה עשרות רבות של נפשות, הרבה יותר ממספר הנפשות שירדו עם יעקב אבינו מצרימה...

ועד זקנה מופלגת עמדה בתיה בראש ה"שבט" הגדול שהקימה בארץ, והכל היו נשמעים לה. זקנה ושבעת ימים ירדה במנוחה אל קברה, סמוך לנחלתה.

בתיה מקוב / בין כרמי יהודה / משה סמילנסקי

בחצר פתוחה, מאחורי בית מרווח, עמדה ליד תנור גדול, עשן רב יצא ממנו ועטף אותה. כאשר ראתה את ההולכים הקרבים לחצרה יצאה מן העשן וקרבה אליהם לאטה. עמדה מולם וידיה על מותניה, כקוז'אק המתכוון לצאת במחול, והטיחה דברים כלפי [צבי קליינר] האדמוני:

"ועדניק" בתנור זה, שאני הקימותיו, אופות לחם מחצית נשי המושבה, האם לא ראוי לכם להקים עליו גג? הנה גשמים כבדים משמשים ובאים. התפקירו את נשותיכם שוב לרוח ולגשם, כבחורף שעבר?"

בתיה הייתה בעלת קומה ממוצעת אבל רחבת כתפיים, פניה הרחבים הביעו פיקחות ואומץ, ועיניה הצרות, אשר ניצוץ של ערמה בהן, הביטו בעוז אל צבי.

"בתיה היקרה, אינני ועדניק, כי אם סגן בלבד, או נכון יותר, מי שהיה סגן..." השיב צבי בהצטדקות.

"אישה לך וגיסות האופות לחם. האינך יכול להרים קולך ולגער בהם, בוועדניקים הללו, המבלים ימיהם בוויכוחים של סרק ואינם דואגים לתכלית? בעוד שנתיים יניבו כרמינו, ולהקמת יקב אין דואג!" השיבה.

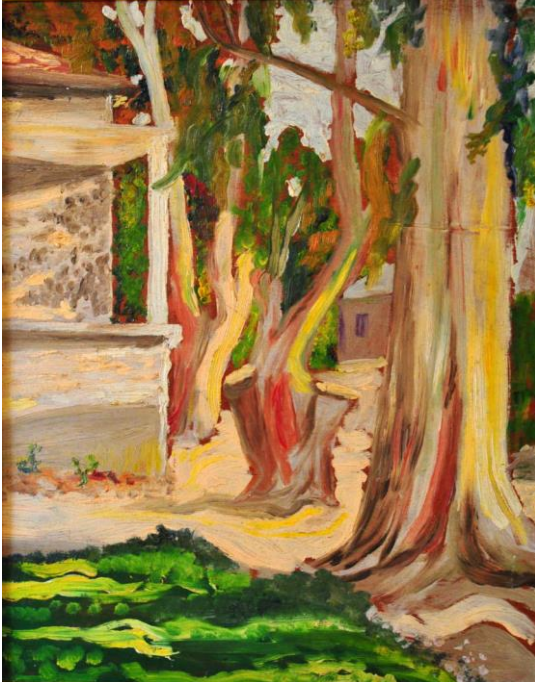
ברגע זה, בעוד מילתה של בתיה על לשונה, נשמע קול נפץ מעבר לתנור. היא הפסיקה את שיחתה ושבה בריצה למקומה.

חורשת האקליפטוס וחתונת השומרים

צבי תדמור

בתיה נטעה עצי אקליפטוס בחלק הצפוני של שני מגרשיה (לימים, בין הרחובות אחד העם, יעבץ ווייצמן). בחורשה הזו נהגו אנשי המושבה לחגוג שמחות. אחת מהן התפרסמה - חתונתם של ארבעה זוגות, חברי ארגון "השומר" ב- ו' תשרי תרע"ג, 17 בספטמבר 1912. חלקם שמרו אז על המושבה רחובות. בחורשה הוכנו שולחנות שהיו מלאים מכל טוב והכל היה על חשבון ועד המושבה כולל 60 בקבוקי יין ו-12 בקבוקים של קוניאק. הכל היה "כיד המלך" ו"השתייה כדת".

מועד החתונה נקבע בסמיכות לאספה הכללית של אנשי "השומר" שקבעו ברחובות. רבים מהם הגיעו

לחתונה מהגליל וממושבות יהודה יחד עם אורחים רבים ובני משפחה, חגגו את החתונות ברוב עם. ארבעה הזוגות שנישאו: ציפורה ואלכסנדר זייד, טובה ומנדל פורטוגלי, חוה וזלמן אלון (אסושקין), סוניה ומאיר חזנוביץ. בתום הטקסים יצחק בן צבי (לימים, נשיא המדינה השני) הח לשאת דברים, כאשר לפתע פרץ בסערה רוכב למקום החגיגה והודיע, כי חדרה הותקפה ודרושת עזרה.

החתנים וכלותיהם ועמם השומרים האחרים נטלו את נשקם ויצאו בדהרה צפונה. שאר הנאספים המשיכו לשיר ולרקוד כל הלילה.

בשנות הארבעים והחמישים של המאה שעברה נותר שטח של דונם מחורשת האקליפטוס המפוארת. בילדותי גרתי ליד החורשה ונהגתי לשחק בין עצי האקליפטוסים הענקיים שנותרו בה.

רפאל ליפקין, שחורשות האקליפטוסים של רחובות שבו את ליבו הקדיש להן מספר ציורים. הוא היטיב לבטא בציורו את גווניה של האדמה החולית, הבהירה, שהייתה בחורשה ואת צבעם הזוהר ב"אדום" וכתמיהם הצהובים של הגזעים. רפאל השתמש בהם כצבעים משלימים לעלוות העצים ברקע מאחור ולכתם בגווני הירוק בחזית הבית.

מה יהיה? מבט אל העתיד

ד"ר יאיר שרן ראש הקבוצה לתובנת העתיד

והפעם: אתגר האנרגיה

אנרגיה הינה אחד הצרכים החשובים של האנושות. צורך זה ולעומתו הצורך לצמצם את הפליטות לסביבה כדי להילחם בהתחממות הגלובלית יצרו אתגרים למגזר האנרגיה על מנת להבטיח אספקת אנרגיה אמינה ובטוחה.

שני אתגרים מובילים ישנם למגזר האנרגיה לקראת 2050. הראשון הוא כמובן לספק את צרכי האנרגיה ההולכים ועולים ובמיוחד לאפשר לכל אדם אספקת חשמל שוטפת. האתגר השני נובע מההתמודדות עם ההתחממות הגלובלית והוא לספק אנרגיה באפס פליטות. המשמעות ייצור חשמל ללא נפט או פחם או כל מקור מזהם אחר. היעד שסומן לכך הוא 2050. נראה בהמשך שיעד זה קשה להשגה אם בכלל.

העולם נמצא במרוץ כדי לספק את צרכי האנרגיה ההולכים ועולים. לקראת 2050 צפויה אוכלוסיות העולם לגדול ב 1.7 ביליון איש. אם נוסיף עליהם עוד כ 760 מיליון איש שלא זוכים היום לאספקת חשמל נקבל עליה חזויה של כ 2.5 ביליון צרכנים לקראת אמצע המאה. זהו אתגר לא קל במיוחד אם יש רצון לספק אנרגיה ממקורות לא מזהמים.

צריכת הנפט עדיין אחראית כיום על 32% מהצריכה העולמית והיא צפויה להגיע לשיא בעשור הנוכחי. בקצב הנוכחי היא תתחיל לרדת רק מאוחר יותר לקראת 2050

אנרגיות מתחדשות כולל אנרגיה סולרית ואנרגית רוח הגיעו ליעילות כזו שהם נחשבים תחרותיים כלכלית לדלק מזהם כמו פחם. במקביל מפותחות טכנולוגיות של אגירת אנרגיה חשמלית ואלה מיושמות בהיקף נרחב כדי ליעל את האספקה הסדירה של חשמל המיוצר מאנרגיה מתחדשת. מקור אנרגיה זה צפוי לספק כ 95% מתוספת הייצור בעשור הנוכחי אך גם כך הוא יהווה רק שליש מסך הייצור. המגמה להגדלת השימוש באנרגיה מתחדשת מתגברת אך לא בהיקף מספיק.

אחד המקורות החשובים הנוספים למניעת פליטות היא אנרגיה גרעינית. זו מספקת כיום כ 10% מצריכת החשמל העולמית. השימוש באנרגיה גרעינית נמצא במגמת עליה. לפחות 53 תחנות גרעיניות נמצאות בבניה ב 19 מדינות. חלקן יחליפו תחנות ישנות וחלקן יתווסף לספק אנרגיה ללא פליטות. תוספת זו אינה מספיקה להדביק את הפער. נראה שישנה עדיין רתיעה מהשימוש באנרגיה זו בגלל הצורך בטפול בפסולת הגרעינית ובגלל הסיכון האפשרי מפגעי הקרינה. הכורים החדשים אמנם בטוחים יותר אך הרתיעה עדיין קיימת.

המגמה של מעבר לשימוש באנרגיות נקיות ממשיכה ומתגברת. מכונות חשמליות צפויות להחליף 5 ביליון חביות נפט ליום עד 2030. יחד עם המעבר למכונות מונעות על ידי מימן ומכונות היברידיות צי הרכב העולמי עובר שינוי דרמטי מאנרגיה מזהמת לאנרגיה נקייה. מגמת חשמול התחבורה תגביר עוד יותר את צריכת החשמל העולמית ותקטין את הסיכוי לעמוד באתגר של אפס פליטות באמצע המאה.

תמונת המצב שמצטיירת על רקע המגמות השונות מראה שהמערכת תתקשה להשיג את שתי המטרות שהוגדרו. מחד צרכי האנרגיה הולכים וגדלים והמקורות העולמיים מתקשים לספקם, ומאידך הרצון להגיע לאפס פליטות עד 2050 מגביל את ההיצע עוד יותר. נראה שרק פריצת

דרך שתביא לייצור אנרגיה נקייה בכמות נרחבת תפתור את הבעיה. הפתרון עשוי להימצא בטכנולוגיה של היתוך גרעיני שכאשר תבשיל תוכל לספק אנרגיה בהיקפים גדולים. סימנים מעודדים מגיעים ממתקני ניסוי המוכיחים היתכנות לטכנולוגיה. העתיד טמון אם כן בטכנולוגיה הגרעינית וזו אולי תהיה זמינה בעתיד היותר רחוק. יש גם התולים תקווה באנרגיה סולרית שתשודר מן החלל לכדור הארץ אך גם זה פתרון עתידי רחוק. נראה שלמרות מגמת הצמצום בצריכת אנרגיות מזהמות החזון לאפס פליטות עד 2050 לא יתממש על כל המשמעויות הנגזרות מכך.

משולחנו של גיאוגרף

קפלן, המורה הדגול. שוקי ברנדויין, גיאוגרף

מכל המורים שלימדו במערכת החינוך, היה אחד שהיה משכמו ומעלה – **יעקב קפלן**, הוא לימד מתמטיקה בכיתות י"א וי"ב, ונהג לומר: "השנה, באולימפיאדה למתמטיקה – מקום ראשון, שני, שלישי, רביעי וחמישי – תלמידים שלי". קפלן, עולה חדש מקייב שבאוקראינה. מפורסם בברית המועצות, כתב עשרות ספרי לימוד במתמטיקה, ולימד בבית ספר מיוחד למצטיינים במתמטיקה בקייב. בבית הספר הריאלי בחיפה קבלו אותו ברגשות מעורבים, אך מנהל הריאלי, שפירא, החליט להמר עליו.

קפלן נכנס לכיתה, והתחיל בכך שבחן אותנו על מה אנחנו יודעים, רשם על הלוח תרגילים באלגברה ובטריגונומטריה, וכל אחד לפי הסדר ניגש ללוח לפתור את התרגיל (לימים למדנו שזו הייתה שיטת ההוראה שלו), לאחר כל פתרון, שנראה לנו נכון, אמר משפט אחד:

"על הלוח כתובה שגיאה, ושגיאה גדולה מאד."

בשיעור השלישי נכנס לכיתה, הניח את התיק שלו ופתח בהצהרה הבאה: "אתם לא יודעים מתמטיקה כלום, מורה שלימד אתכם – סנדלר ולא מורה, אני צריך ללמד אתכם מתמטיקה מהתחלה."

הוא התחיל בתורת הקבוצות והמשיך לתורת הפונקציות, ולאחר מכן לקח לו שבועיים להשיג את הכיתות האחרות, כי לימד אותנו את החשבון הדיפרנציאלי כמקרה פרטים של תורת הפונקציות.

לקח לנו זמן להסתגל אליו, אבל תוך זמן קצר נוכחנו שהוא מורה בקליבר אחר, הן באיכות ההוראה שלו, והן ברמת העומק שבה לימד אותנו.

כאשר למדתי חדו"א 1 מ' בטכניון, זה היה חזרה על מה שלמדנו בתיכון, כי הוא לימד אותנו עם המשפטים וההוכחות שלא מקובל ללמד בתיכון.

בסוף כיתה י"א נאמר לנו שלא בטוח שהוא ימשיך, כי קיימת התנגדות של המורים האחרים למתמטיקה אליו, הוא לא היה בדיוק אדם חברותי. כתבנו עצומה למנהל, והוא המשיך אתנו גם בכיתה י"ב. למדנו הרבה מעל החומר הנדרש לבגרות, ובסוף השנה כולנו קיבלנו ציונים גבוהים בבגרות, לרבות אלו שהיו להם ציוני מגן נמוכים אצלו.

שיטת הלימוד שלו הייתה: לימוד חומר חדש במשך מספר ימים, אחר כך פתירת תרגילים כאשר עוברים בסבב, וכל אחד פותר תרגיל על הלוח, ואחר כך בחינה. קפלן גם היה נותן שיעורים פרטיים בחינם אחה"צ לכל תלמיד שהתקשה.

הוא אמר לנו: "מורים אחרים אומרים לי שאני פראייר, אבל אם תלמיד שלי לא מבין אז אני צריך להסביר לו עד שיבין."

כבר שנה / ענת קורן

"כבר שנה לא הרגשנו כמעט
אף עברו הזמנים בשדותינו
כבר שנה ונותרנו מעט
מה רבים שאינם כבר בינינו"
(שיר הרעות / חיים גורי)

כבר שנה והכל השתנה
ואולי לא...
והחסר לא מתמלא
ורחם השרפה עוטף
וחבוק האם מלפף
ודמעת האב
את השדה מרנה.

שיר נוגה מפעים הלב
תמונה שלו מעוררת
קול זעקה שלה מפלח.

עיני נשואות אל-על
אל בלון צהב
אל אן?

פה ושם מציץ הציץ
החצב מבשר בוא הסתו
ואולי פתח של תקווה.

7.10.2024 - שנה לפרץ מלחמת השבעה באוקטובר

לראות, להביט, להתבונן

צילם יוסי רזי

רחובות, רח' אלי הורוביץ, אוקטובר 24

נתראה בעלון הבא

תם ולא נשלם